ТОП НОВОСТИ

Новосадска топлана

Број 10 / децембар 2010. Информативне новине Новосадске топлане ISSN 1452-5879

Интервју: Сезона изазова

Почетак грејне сезоне пре званичног датума

Да плаћамо онолико колико потрошимо

Уводна реч главног и одговорног уредника

Што је Србија ближа уласку у Унију, Европу све јаче потреса криза.

Широм континента протести синдиката постају уобичајена слика: Грчка и Италија, затим Француска и, ко би то помислити могао, Немачка. Мотиви за штрајк се разликују од државе до државе, али чим су главни актери синдикалне организације, то значи да се све ломи преко радног становништва.

У земљи Србаља и других национа, који у њој живе, кризе нема. Заправо, код нас је и не може бити, јер ако је криза дисконтинуитет континуитета, онда је немогуће да се догоди у држави у којој је континуитет дисконтинуитета, или да поједноставим: код нас би се кризом могао назвати нормалан поредак ствари, јер смо стално у кризи.

Доказ да у овој срећној земљи кризе нема је и то да, за разлику од других стабилнијих и економски јачих и развијених држава, наши синдикати не само да мирују, него у миру деле зимнице и полутке.

Онај синдикат који је кадар да по овом питању "заштити интересе радника", па још и ако успе да обезбеди набавку огрева или школски прибор и уџбенике на рате - е, то је прави синдикат и његова је улога у потпуности остварена.

Ето, рецимо синдикати у Француској су се побунили, јер се старосна граница за одлазак у пензију подигла са 60 на 65 година живота. Како то може бити проблем овдашњих синдиката када се у нас стаж и не уплаћује, па само ретки срећници могу да се докопају било какве пензије, ма кад она дошла.

Више не знам ни шта да мислим, ни шта да кажем?!

С поштовањем,
Срђа Филиповић

Оснивач и издавач
ЈКП "Новосадска топлана"
Нови Сад
Владимира Николића 1

Директор
Владимир Јелић

Главни и одговорни уредник
Срђа Филиповић

Заменик главног и одговорног уредника
Виолета Петровић-Тасић

Организација
Виолета Петровић-Тасић

Телефони
021/4881-245
централа: 021/4881-101
e-mail: toplana@nstoplana.rs
www.nstoplana.rs

Реализација

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
658 (497.113) (085.3)
ТОП новости: информативне новине Новосадске топлане/Срђа Филиповић.- 2006, бр. 1 (јул) - ..- Нови Сад : ЈКП Новосадска топлана, 2006-. -30cm

Тромесечно
ISSN 1452-5879

COBISS.SR-ID 214548999

Садржај

Уводна реч	**2**
Трибина на СПЕНС-у посвећена новом систему обрачуна и наплате	**3**
Сезона изазова	**4**
Недореченост и неусклађености прописа у гасној техници	**6**
Изградња повезног вреловода	**9**
Грејној сезони у сусрет	**10**
Повезане ГРС и ТО "Север"	**11**
За енергетски ефикаснији Нови Сад	**12**
Отворена канцеларија Одсека за односе с потрошачима	**13**
Почетак грејне сезоне пре званичног датума	**14**
Да плаћамо онолико колико потрошимо	**15**
Успешан почетак акције "Од врата до врата"	**16**
Пионирски подухват Новосадске топлане	**17**
Новосадска топлана прва топлана у Србији	**18**
Потписан Споразум о пословно-техничкој сарадњи	**19**
Нису све ћелије једнаке	**20**
Двадесети век - век моралне декаденције и деструкције	**22**
Глобализација	**24**
Најчешће грешимо кад...	**26**

Трибина на СПЕНС-у

посвећена новом систему обрачуна и наплате

Новосадска топлана, од марта месеца ове године, води опсежну кампању поводом увођења новог система обрачуна и наплате утрошене топлотне енергије. У оквиру кампање одржана је 4. септембра 2010. године, у амфитеатру на СПЕНС-у, трибина на којој је председницима скупштина станара појашњен принцип функционисања новог система и предочен значај добре изолације у становима и значај штедње топлотне енергије.

Многобројним председницима скупштина станара обратили су се директор Новосадске топлане мр Владимир Јелић, директор Агенције за енергетику Града Новог Сада Дејан Ковач, руководилац Сектора за производњу, пренос и предају топлотне енергије Јосип Полц и представници ЈКП "Информатика".

Директор Новосадске топлане мр Владимир Јелић је истакао да је обрачун грејања по метру квадратном, као застарели и неправедни начин обрачуна, одавно превазиђен у свим европским земљама и примењује се само још у Албанији, Босни и Херцеговини и, нажалост, код нас у Србији.

Без обзира на различиту количину топлотне енергије коју одређује дужина трајања зиме и интензитет хладноће, корисници услуга Новосадске топлане имају једнаке трошкове за грејање. То значи да, ако је на пример зима блага и кратка, они немају могућност смањења трошкова за грејање. Када буде уведен нови систем обрачуна и наплате утрошене топлотне енергије, трошкови за грејање ће бити пропорционални испорученој количини топлотне енергије за грејање.

Новосадска топлана је предвидела да се увођење новог система обрачуна и наплате утрошене топлотне енергије одвија у две фазе.

Прва фаза подразумева да ће се очитавати потрошња топлотне енергије на нивоу зграде, а затим ће се очитана потрошња енергије за целу зграду делити на станове пропорционално површини стана у односу на укупну грејну површину зграде. Новосадска топлана ће испоручивати количину топлотне енергије потребну да се постигне температура у становима 20-21˚С. Уколико станари желе вишу температуру, скупштина станара ће, уз писмену сагласност станара, потписати уговор с Топланом о повећању протока.

Друга фаза би отпочела чим грађани граде потребну опрему на грејна тела у својим становима. Да би се прешло на другу фазу примене новог система обрачуна и наплате, потребно је да преко 50% станара угради опрему у својим становима. За постизање максималних ефеката новог начина обрачуна потребно је да тај проценат буде виши, минимално 70%, јер је тада и оптимална уштеда енергије. Станарима који се нису одлучили за уградњу опреме, грејање ће се обрачунавати сразмерно квадратури њиховог стана у односу на остатак зграде за који се не примењује обрачун по стварно утрошеној топлотној енергији.

Уградња опреме, уколико има више од 50% заинтересованих станара у једној ламели/скупштини станара, ће бити могућа када Град верификује пратећу документацију. На тржишту ће се појавити Новосадска топлана, с најповољнијим условима, и друга лиценцирана правна лица. Новосадска топлана ће омогућити својим корисницима да потребну опрему, по цени од око 50 евра по једном грејном телу, отплаћују на 12 месечних рата, а рате ће се фактурисати на рачунима за грејање. Уштеда, коју ће имати грађани који плаћају онолико колико су заиста топлотне енергије и потрошили, ће бити већа од износа месечне рате за уградњу опреме. Очитавање утрошене топлотне енергије ће бити даљинско (помоћу радио-таласа), што значи да потрошачи неће имати обавезу да буду присутни у стану у време очитавања.

Рачуни, формирани по новом систему обрачуна, ће се састојати из два дела: фиксног, који се плаћа целе године и износи 20-30% укупног износа на рачуну, и променљивог (варијабилног) у ком ће бити исказан износ за утрошену енергију и он ће чинити преосталих 70% износа на рачуну. Уважавајући платежне моћи наших суграђана и економску кризу, Новосадска топлана ће поново дати могућност грађанима да се економски растерете током грејне сезоне, те утрошену топлотну енергију плаћају преко целе године. Новосадска топлана предвиђа више различитих погодности приликом плаћања рачуна.

Посао обрачуна по квадрату и формирања рачуна био би поверен ЈКП "Информатика".

Ове зиме ће корисници у чијим је зградама извршена аутоматизација подстаница имати могућност уштеде енергије 15-20%.

Након исцрпног излагања, учесници трибине и председници скупштина станара су имали прилику да у директном разговору разреше многе недоумице у вези с увођењем новог система обрачуна.

СЕЗОНА ИЗАЗОВА

Интервју преузет из листа ***Енергија***

Гост Енергије: Владимир Јелић, директор ЈКП "Новосадска топлана"

Новосађани могу безбрижно да чекају долазак зиме, јер ће енергената за загревање њихових радијатора бити довољно. Наредни месеци донеће, ипак, и нека искушења. Једно од њих је планирани почетак новог система наплате по утрошку топлотне енергије.

Овогодишња грејна сезона у Србији почела је прилично драматично. Многи грађани дочекали су 15. октобар, први дан кад је требало да радијатори у њиховим становима и фирмама буду топли, са стрепњом да ли ће топлане које им испоручују "топлоту" успети да обезбеде довољне количине енергената да покрену своје системе даљинског грејања. Новосадска топлана једна је од ретких која је своје потрошаче почела да греје и раније. Владимир Јелић, први човек тог јавно комуналног предузећа каже за "Енергију" да је договор са Србијагасом о количинама гаса потребним за овоу грејну сезону постигнут, обезбеђене су и довољне количине мазута, тако да "Новосађани могу безбрижно да чекају долазак зиме". За руководство Новосадске топлане, као и за остале топлане широм Србије, међутим, изазов представља чињеница да је гас поскупео за више од 50 одсто у односу на прошлу годину. "Уколико и цене грејања не буде повећана, нећемо бити у могућности да редовно измирујемо обавезе према добављачу гаса", упозорава Јелић.

Нови систем обрачуна трошкова за грејање је ефикаснији како у енергетском, тако и у економском смислу.

- **Колико би требало да поскупи грејање да би Новосадска топлана могла нормално да купује гас?**

В. Јелић: Према проценама Удружења топлана Србије цена грејања би требало да буде у просеку око 90 динара по квадратном метру, уместо досадашњих 61,55 динара плус ПДВ од осам одсто.

- **Колико Новосадска топлана тренутно дугује Србијагасу и Нафтној индустрији Србије за испоручени гас и мазут и може ли тај дуг да омете редовне испоруке енергената?**

В. Јелић: Србијагасу тренутно дугујемо око 1,57 милијарди динара, а Панонским електранама око 186 милиона динара. Договори око измиривања тог дуга су перманентни. Дуг је делимично изазван несавесним плаћањем потрошача, што пословног што стамбеног сектора. Упркос дужницима, веома смо задовољни чињеницом да су потрошачи Новосадске топлане и најредовније платише у Србији јер имају дубоку свест

да само редовним измиривањем трошкова за грејање и топлу потрошну воду даљински топлификациони систем можемо да одржимо функционалним. Степен наплативости Новосадске топлане износи око 75 одсто.

- **Могу ли ненаплаћена потраживања да угрозе пословање Топлане?**

В. Јелић: Укупна потраживања Новосадске топлане износе око 1,5 милијарди динара, од чега стамбени потрошачи дугују око 993 милиона, а пословни око 505 милиона динара. То није мали износ. Као одговорно предузеће морали смо да заштитимо наше редовне платише и највећим дужницима пустимо менице, као једино средство обезбеђења, да бисмо спремно ушли у нову грејну сезону која за нас није само још једна грејна сезона већ сезона пуна изазова с обзиром на то да крећемо са применом новог система наплате по утрошку топлотне енергије.

- **Велики проблем у Србији је то што се значајан део топлотне енергије у време грејне сезоне потроши нерационално. Имате ли процене колико се енергије у Новом Саду "расипа"?**

В. Јелић: Новосадска топлана је протекле грејне сезоне радила анализе потрошње топлотне енергије, као и колика би била уштеда да је нови систем обрачуна и наплате ступио на снагу прошле године. Резултати тих анализа показују да би око 60 одсто објеката у даљинском систему Новосадске топлане имало ниже рачуне за грејање, док би код остатка рачуни били већи. Од тих 40 одсто објеката са већим рачунима, половина су индивидуалне куће, а половина стамбене зграде. Када говоримо о броју потрошача и висини рачуна за грејање, долазимо до круцијалног податка да би чак 82 одсто наших потрошача имало ниже рачуне него до сад, док би код 18 одсто они били нешто виши искључиво због лоше изолације и столарије старих стамбених зграда. Овај податак нас је додатно мотивисао да будемо упорни и истрајни у одлуци да Новосађанима уведемо нови систем наплате према потрошњи, јер овакво расипање топлотне енергије није добро како за наше потрошаче, тако и за Новосадску топлану.

- **Шта би конкретно нови начин обрачуна значио за потрошаче?**

В. Јелић: Нови систем обрачуна трошкова за грејање је ефикаснији како у енергетском, тако и у економском смислу. Поред ове чињенице, нови систем наплате који Новосадска топлана имплементира у своје пословање, као прва топлана у Србији, доноси и јако битну промену за потрошача, а то је да он сам одређује и контролише своју потрошњу, а самим тим и издатке за грејање. Потрошач ће моћи сам да одређује колику температуру жели у стану, да сам контролише када ће укључити, а кад искључити грејање што на крају доводи до тога да сам контролише и износ свог рачуна. Очекујемо, зато, да ће овај систем наплате научити људе да штеде енергију. Ако, рецимо, породица оде на зимовање, моћи ће да искључи радијаторе и плати само фиксне трошкове, а не и трошкове грејања који чине 70 одсто рачуна. На тај начин ће се постићи неупоредиво већа енергетска ефикасност, уштеда гаса, па и много праведнији систем обрачуна трошкова грејања за грађане.

- **Докле је стигла имплементација тог пројекта?**

В. Јелић: Прелазак на нови систем има две фазе. Прва подразумева да ће очитана потрошња у подстаници зграде бити распоређена по припадајућим стамбеним јединицама, пропорционално површини стана у односу на укупну површину целе зграде. Прелазак у прву фазу новог система омогућује потрошачима да се одлуче колику температуру желе да имају у својим домовима. Скупштине станара потписиваће уговор са Новосадском топланом, којим ћемо се ми обавезати за несметану испоруку жељене температуре у подстаници зграде. Друга фаза подразумева уградњу делитеља енергије и термостатских вентила у станове потрошача. Тако ће се омогућити потпуна и тачна расподела трошкова за грејање, односно плаћање према потрошњи за сваки стан посебно. Желим да будем потпуно искрен, ова новина у обрачуну испоручене топлотне енергије је једино праведна и примењује се у готово у свим земљама Европе, осим у Србији, Босни и Херцеговини и Албанији, и зато сам поносан што ће Новосадска топлана бити прва у Србији са овим савременим системом обрачуна.

- **Који су основни предуслови за успешно спровођење овог пројекта?**

В. Јелић: Потребан је велики труд да се грађанима нови систем наплате приближи. Поред медијских промоција, одлучили смо да обиђемо и све месне заједнице у Новом Саду и у директном контакту са корисницима разјаснимо све недоумице. Наравно, потребна је и политичка воља, односно да овај систем изгласа Скупштина града Новог Сада. У технолошком смислу, Новосадска топлана је у потпуности спремна да почне са новим системом наплате по утрошку у подстаницама зграда, јер су у примарне и секундарне подстанице уграђена топлотна бројила која омогућавају мерење испоручене топлотне енергије за сваки објекат појединачно. Сад је потребно да градска скупштина као наш оснивач усвоји нову одлуку о снабдевању топлотне енергије из топлификационог система Новог Сада и нови тарифни систем. План Новосадске топлане је да иницијална фаза система мерења потрошње почне до краја године.

Уколико цене грејања не буде повећана, нећемо бити у могућности да редовно измирујемо обавезе према добављачу гаса.

- **Да ли су Новосађани спремни за нови систем потрошње и плаћања топлотне енергије?**

В. Јелић: Мој утисак је да сваким даном постају све спремнији и храбрији. Очекивали смо да ће нови систем, као и свака промена, у почетку наићи на отпор грађана, али ми је драго што примећујем да се то променило. Поред тога што је то приметно на нашим трибинама, волонтери Новосадске топлане, који посећују наше потрошаче од врата до врата, такође наилазе на разумевање и преносе жељу корисника да овај систем што пре заживи. Подршка новом систему је, дакле, очигледна и лично ме обавезује да Новосадска топлана што пре крене у његову реализацију. Пројекат је значајан како за Нови Сад, тако и за целу земљу јер сам убеђен да ће пример Новосадске топлане следити и остале топлане у Србији.

Биљана Корица Вукајловић

Недореченост и неусклађености прописа у гасној техници

УВОД

Природни гас је, због својих бројних предности у односу на друге енергенте, у широкој употреби у индустрији и производњи топлотне и комбинованој производњи електричне и топлотне енергије већ неколико деценија. Ово се нарочито односи на подручје Војводине. Због тога је област о техничким условима коришћења природног гаса прилично добро покривена одговарајућим прописима.

У овим прописима, као уосталом и у другим областима, постоје недореченост или непотпуности које отежавају рад пројектаната и корисника инсталација за природни гас.

У овом раду обрађени су неки проблеми везани за Правилник о техничким нормативима за пројектовање, грађење, погон и одржавање гасних котларница ("Сл. лист СФРЈ",10/90, 52/90), у даљем тексту Правилник.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Правилник [1], члан 1 дефинише област примене, односно минималан укупни капацитет котларнице изнад 50 kW. Укупна максимална снага котларнице није дефинисана.

У пракси, Правилник [1] се примењује како за мале котларнице за грејање појединачних објеката, преко индустријских котларница, топлана, све до великих енергетских објеката.

Правилник [1], члан 3 даље дефинише на које објекте се Правилник [1] односи, а на које не. Ту наилазимо на прве проблеме који стварају недоумице код људи који се баве овом облашћу.

Правилник [1] се не односи на постројења код којих јединично оптерећење горионика прелази 30 MW. У практичној примени такви горионици се могу наћи, а било их је и пре доношења овог правилника [1]. Појединачни горионици веће снаге, у недостатку одговарајућих прописа, ради превазилажења насталог проблема се уграђују у котловска постројења у складу са овим правилником [1].

Предлог:

У недостатку одговарајућег, а узимајући у обзир да стандард СРПС ЕН 676-2009 [5] не ограничава капацитет вентилаторских гасних горионика који се могу применити у генераторима топлоте, овај правилник [1] је потребно изменити тако да се обезбеди његова применљивост и за јединична оптерећења горионика без ограничења.

ЛОКАЦИЈА И ДИМЕНЗИЈЕ КОТЛАРНИЦА

Члан 6 Правилника [1] гласи:

„У објектима у којима се стално или повремено окупља већи број људи, као што су позоришта, биоскопи, дворане за разне приредбе, болнице, дечји домови и старачки домови, котларнице се смештају у просторије које нису испод нивоа околног терена, а чија су најмање два зида у слободном простору."

У пракси овај члан неки дистрибутери гаса тумаче тако да сматрају да се он односи и на стамбене објекте, као и све објекте где борави већи број људи.

Предлог:

Због различитог тумачења овог члана мора се појаснити да ли се овај члан односи искључиво на објекте где се на једном месту окупља већи број људи, тј. на објекте у којима се на једном месту може наћи велика концентрација људи. Такође, иако није написано, овај члан би требао да се односи на све дечије и школске установе, као и на хотеле и угоститељске објекте, са великим салама.

Овај члан не би требало да се односи на стамбене објекте.

ВЕНТИЛАЦИЈА И ВАЗДУХ ЗА САГОРЕВАЊЕ

Проветравање котларнице врши се у циљу разређивања евентуално исцурелог гаса до испод доње границе експлозивности, обезбеђивања довољне количине ваздуха за сагоревање и обезбеђивање стандардних радних услова.

Правилник [1] и стручна литература [3] дају предност природном проветравању, уколико га је могуће извести.

У Правилнику [1] члан 23 – 29 дате су формуле за прорачун минималне ефективне површине и начин постављања доводних и одводних отвора за вентилацију. У неким случајевима тако израчуната површина не обезбеђује пет измена ваздуха на сат [2], [4].

Таква одступања се јављају када су укупан капацитет и величина котларнице у великом диспаритету. Правилником [1] је дефинисана минимална висина, а према литератури [3] дате су препоруке за минималне површине гасне котларнице у функцији укупног капацитета котларнице. Уколико се користе ове препоруке израчунате ефективне површине доводног и одводног отвора у већини случајева задовољавају захтев за минимум 5 измена ваздуха, за котларнице до 10 MW.

Дешава се да пројектанти гасних инсталација не провере број измена и дефинишу површину решетки само у складу са Правилником [1], што се не може узети за зло, зато што пројектанта Правилник [1] не обавезује да ради проверу броја измена ваздуха.

Велики проблем код дефинисања потребних површина за обезбеђивање пет измена ваздуха је и ограничење брзине на доводним и одводним решеткама, тако да се може догодити да решетке заузимају велики део површине спољног зида, нарочито када се број измена рачуна са малом температурском разликом.

Тада, у хладним периодима, у објекту настају ниске температуре. Наиме, прорачун се увек ради за разлику температура од 5° у летњем режиму при улазној температури ваздуха од +20°. Зими температура у котларници треба да остане између +15 до +20°, а улазна температура спољног ваздуха се креће у зависност од града од -15 до -18°, тако да је сада температурска разлика далеко већа и површине отвора које су дефинисане за малу температурску разлику сада постају непотребно велике. На тај начин се добија далеко већи број измена ваздуха, а тиме и пад температуре у котларници, који може бити толики да долази и до смрзавања инсталације у којој вода мирује.

Ниједним правилником није дефинисана температурска разлика ваздуха за прорачун природне вентилације. У литератури [3] је дефинисано да се за котларнице које раде само зими, дефинише температурска разлика од 25°, а за котларнице које раде и лети дефинише летња температурска разлика од 5° као неповољнија.

Предлог:

У Правилнику [1] је потребно поред постојећег начина израчунавања површина доводног и одводног отвора обавезно дефинисати и минималан број измена ваздуха, затим извршити неопходну проверу броја измена и усвојити неповољнију варијанту (прорачунски већу површину).

Проблем ниских температура у котларницама се може решити уградњом дела покретних жалузина и дефинисањем потребне површине у функцији спољне температуре. Овај прорачун у функцији спољне температуре се може дозволити само за котларнице већег укупног капацитета, где је увек присутна посада. Регулација отварања и затварања потребних површина вентилационих решетки може се вршити само уређајима без електричног напајања (механичким, уређајима са променом запремине гаса,..). Таква решетка, у склопу са погонским механизмом мора бити атестирана.

Други једноставнији начин дефинисања потребне површине отвора тако да се обезбеди пет измена ваздуха је да се дефинише летњи и зимски режим рада, тј. да се дефинишу површине доводних и одводних отвора за температурску разлику од 5° и од 25°. То би значило да се у зимском периоду може затворити одређена површина решетки која би била тачно одређена.

Предлажемо да се донесе посебан стандард са обавезном применом за дефинисање вентилације гасне котларнице

ГАСНА ОПРЕМА - ПРИКЉУЧНИ ГАСОВОД

У Правилнику [1] су дати сви потребни услови за пројектовање, грађење, погон и одржавање гасне инсталације од главног запорног органа на уласку у објекат до гасних горионика.

Члан 4, тачка 3 и 4 правилника [1] гласе:

3) Гасна инсталација је цевовод гаса од места прикључења до гасних горионика.

4) Место прикључења је излазна изолациона спојница пријемне (мерне) регулационе станице, или прикључак вода на дистрибутивни систем када се пријемна (мерна) регулациона станица не користити.

Нигде у Правилнику [1] нису дефинисани услови за пројектовање и извођење доводног гасовода од места прикључења до главног гасног вентила на уласку у објекат.

На овај део гасне инсталације, када је на притиску већем од 1 бар, не може да се примени ни Правилник о техничким нормативима за кућни гасни прикључак за радни притисак до 4 бара [10], јер се сматра да је кућни гасни прикључак део дистрибутивног гасовода, као ни Правилник о техничким нормативима за унутрашње гасне инсталације [11], који се примењује за гасоводе до 1 бар.

У недостатку важећих прописа пројектанти обично користе строже прописе, тј. Правилник о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника, магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт [12].

Одлука о условима и техничким нормативима за пројектовање и изградњу градског гасовода као и услови и технички нормативи за пројектовање и изградњу градског гасовода који би се можда могли применити, односе се само на територију града Београда.

Предлог:

Потребно је извршити допуну Правилника [1] и дефинисати услове за пројектовање о изградњи овог дела гасовода, с обзиром на то да су МРС често удаљене од објеката, да се гасоводи воде подземно и да се на њиховој траси скоро увек налази комунална инфраструктура.

ЕКСПЛОАТАЦИЈА - СТРУЧНА ОСПОСОБЉЕНОСТ

Послове надгледања гасне ложишне инсталације, као и периодичне провере у току експлоатације може вршити лице са провереном стручном оспособљеношћу за рад на конкретној опреми и инсталацији, члан 69 и 73 Правилника [1].

Није дефинисано ко и на који начин врши то стручно оспособљавање, као ни које услове мора испуњавати запослени који треба да ради на гасној ложишној инсталацији.

Ово је нарочито значајно код котларница код којих је обавезно стално надгледање, члан 71 Правилника [1].

Било би логично да одговор на ово питање може да се пронађе у некој регулативи везаној за генераторе топлоте на које се односе прописи за израду и употребу парних котлова, парних судова, прегрејача паре и загрејача воде. Било би, али није.

Прописи који су регулисали ову област датирају из 1964. [6], односно 1981. [7] године и до завршетка овог рада нисмо били у могућности да потврдимо њихову актуелност. Једини важећи је Договор о утврђивању стручне спреме и о заједничким основама за радно оспособљавање радника који рукују енергетским постројењима "Сл. гласник СР Србије", 12/88.

У пракси се обично тражи средња стручна спрема машинског, електро или енергетског смера [6], [7], [8] и положен стручни испит за руковање енергетским постројењем котловима свих врста и јачина, без обзира на врсту горива и начин сагоревања - АТК. Овај стручни испит може се полагати у Савезу енергетичара, али и у разним школама и центрима за образовање одраслих.

Ти центри за стручно оспособљавање кадрова обављају делатност образовања одраслих, које није у систему редовног школског образовања и није дефинисано према степенима стручности, већ је на нивоу курсева до годину дана, које се изводи према њиховим наставним плановима и програмима.

Велики проблем код тих стручних центара за образовање кадрова је тај што се за обуку или проверу знања за руковаоца котлова са АТ командом не захтева одређена стручна спрема у складу са [6], [7], [8].

Осим самих радника на гасној ложишној инсталацији, проблем представља и дефинисање стручне оспособљености особља за прегледе, контроле и испитивања, члан 73 Правилника [1]. Једини преглед за који је децидирано наведено ко га врши (и издаје потврду) је преглед гасне ложишне инсталације на димоводној страни – димњак члан 73, табела 4/18 Правилника [1]. Остављено је кориснику да сам процени ко је довољно стручан, односно да удовољава различитим захтевима инспекција од противпожарне, преко безбедности и здравља на раду, заштите животне средине до опреме под притиском, као и дистрибутера гаса. Дешава се, у неким случајевима, да за један исти посао морате да ангажујете више предузећа са различитим квалификацијама (одобрењима, сертификатима или акредитацијама).

Предлог:

Донети акта која би регулисала ову област, као што је она регулисана у дистрибуцији природног гаса [9].

ЗАКЉУЧАК

Овај рад је обрадио само неколико проблема који нису адекватно дефинисани Правилником [1]. Верујемо да их има још, не само у овом него и у осталим техничким прописима који се баве гасним инсталацијама и уређајима. Сви пројектанти, корисници, а пре свега надлежне институције, требало би да посвете пажњу решавању тих проблема. Када се нешто деси, онда је касно.

А. Лукић, дипл. инж. маш.
Г. Трајановски, дипл . инж. маш.

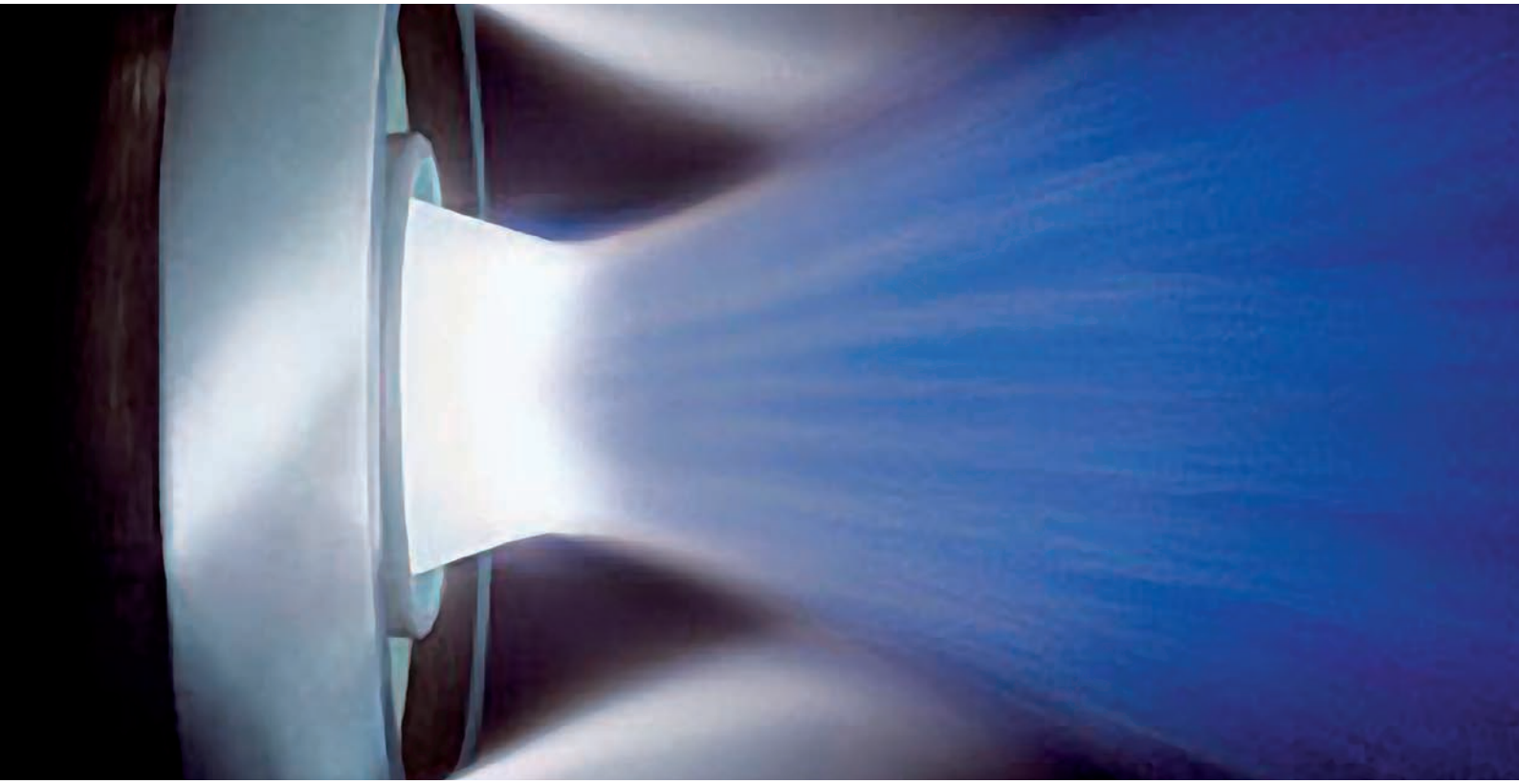

ИЗГРАДЊА ПОВЕЗНОГ ВРЕЛОВОДА

У жељи да јавности представи најзначајнију овогодишњу инвестицију - изградњу повезног вреловода од Главне разделне станице до Топлане "Север" - руководство Новосадске топлане је, 21. јула, заједно с челним људима Града: председником Скупштине града Александром Јовановићем, помоћником градоначелника Витомиром Вучковићем, начелницом Градске управе за комуналне послове Лидијом Томаш и чланом Градског већа Александром Кравићем, у пратњи представника медија, посетило деоницу у Гундулићевој улици, проверавајући успешност радова изградње.

Представницима Града и окупљеним грађанима је објашњено да је Новосадска топлана, 14. јуна, отпочела изградњу повезног вреловода од Главне разделне станице до Топлане "Север". Извођени су радови на изградњи вреловода у дужини од 1.800 метара, пречника цеви ДН 500. Та траса пролази кроз старо језгро града Новог Сада улицама Филипа Вишњића, Гундулићевом, Јована Цвијића, Кисачком, Краљевића Марка и Булеваром Јаше Томића.

У моменту посете радовима, утврђено је да је урађено 30% од укупно предвиђених машинских радова, а да упркос отежавајућим околностима, које су од почетка пратиле извођаче радова, све иде према планираној динамици.

Наиме, висок ниво подземних вода је отежавао и успоравао извођење радова, посебно на деоници која обухвата део трасе у Улици Филипа Вишњића, Јаше Игњатовића и делу Гундулићеве улице. Радове је успоравало и непланирано привремено измештање и етажирање канализационих и водоводних прикључака, као и електро и поштанских инсталација. Даље напредовање радова је омогућено измештањем 40 водоводних и 40 канализационих прикључака и етажирањем 3 магистрална водовода, као и етажирањем 3 високонапонска електрична кабла и 2 телефонска магистрална кабла.

Пошто су завршени машинско-изолатерски и грађевински радови на делу трасе кроз Улицу Јована Цвијића од Темеринске до Карађорђеве улице, ЈКП "Пут" је најавио да ће наредних дана да асфалтира коловоз и доведе ту деоницу у технички исправно стање.

Такође, констатовано је да су завршени машинско-изолатерски радови на делу трасе у Гундулићевој улици, од Темеринске до Текелијине, условили и продужење трасе мреже од Текелијине према Улици Ђорђа Рајковића.

Средином јула су завршени и машинско-изолатерски радови дуж Булевара Јаше Томића, од Топлане "Север" до раскрснице на Булевару Јаше

Томића и Улице Краљевића Марка, где се траса вреловода пружа кроз зелену површину.

Иначе, за тај посао је планиран рок изградње повезног вреловода био 85 дана, а радови су били поверени конзорцијуму који предводи д.о.о. "Енергомонтажа". Стручни надзор Новосадске топлане је свакодневно контролисао рад извођача и координирао активности.

Изградњом повезног вреловода омогућено је повезивање Топлане "Север" са "Термоелектраном-топланом Нови Сад", што обезбеђује поузданије и квалитетније снабдевање топлотном енергијом дела града који се снабдева топлотном енергијом из Топлане "Север", тренутног конзума 75 MW. Такође, овом изградњом, прерасподелом унутар конзумног подручја Новосадске топлане, омогућено је растерећење топлана "Југ" и "Исток", што утиче на побољшање квалитета испоруке топлотне енергије за конзумно подручје ових двеју топлана.

Грејној сезони у сусрет

Почетак грејне сезоне 2010/2011. и увођење новог система обрачуна и наплате утрошене топлотне енергије били су повод да се директор мр Владимир Јелић обрати многобројним представницима локалних медија.

Мр Владимир Јелић, директор Новосадске топлане је, 14. септембра, упознао представнике локалних медија са инвестиционим активностима Новосадске топлане и активностима у периоду ремонта, истакнувши прво реализацију највећег пројекта - повезивање Топлане "Север" са "Те-То Нови Сад" преко новоизграђеног повезног вреловода од Главне разделне станице до Топлане "Север". Тада је у Плавој сали Скупштине града Јелић подсетио да су ову, за Новосадску топлану, највећу овогодишњу инвестицију, Новосађани чекали три деценије.

Реконструкцијом свих делова вреловодне мреже, од којих су најзначајније: реконструкција на Булевару Слободана Јовановића (дужина трасе 930 метара), у улицама Владике Ћирића (дужина трасе 770 метара) и Илије Бирчанина (дужина трасе 400 метара); смањиће се број хаварија и знатно побољшати квалитет грејања, што је обострани интерес грађана и Новосадске топлане.

Тада су започеле припреме за предстојећу грејну сезону, односно пуњење система, а уколико све буде по плану, Топлана ће већ 1. октобра бити спремна за почетак грејне сезоне. Тако је и било.

Јелић је том приликом рекао да је истовремено с припремом система за предстојеће хладне дане, Новосадска топлана континуирано водила кампању с циљем да своје потрошаче упозна с предностима новог система обрачуна и наплате и спровела све активности неопходне за примену новог система обрачуна и наплате од ове грејне сезоне.

- Нови систем наплате ће донети усклађивање с европским стандардима у дистрибуцији топлотне енергије, при чему ће наши корисници добити могућност да самостално контролишу своју потрошњу према сопственим потребама и на тај начин уштеде, а Град Нови Сад ће се тиме приближити најразвијенијим градовима Европе и света. Поносни смо што настављамо да будемо узор другим топланама у Србији, и надамо се да ће ови наши напори представљати подстицај да и други градови у нашој земљи предузму сличне кораке. Ми смо у потпуности спремни, а Скупштина града Новог Сада на седници ће крајем месеца усвојити пратеће документе који ће омогућити његову примену - нагласио је директор Новосадске топлане мр Владимир Јелић.

Руководилац Сектора за односе с јавношћу Бранка Бежанов је присутнима представила резултате истраживања до којих је Топлана дошла уз помоћ партнерских компанија из Алијансе за енергетску ефикасност.

Комуникационе активности Новосадске топлане су биле веома ефикасне у претходном периоду, о чему сведочи чињеница да је проценат неинформисаности грађана за 4 месеца преполовљен, а проценат информисаних грађана се попео на преко 60% у односу на пролећни период.

Путем многобројних гостовања, прес конференција, емитовања ТВ и радио огласа о новом систему наплате, Новосадска топлана је широј јавности предочила новине које уводи у предстојећој грејној сезони, а на трибинама у месним заједницама директним обраћањем руководства предузећа грађанима пружила могућност да на лицу места добију одговоре на сва питања и разреше многе дилеме, што је, свакако, наишло на одличан пријем наших сугрђана.

Такође је отпочела и акција "Од врата до врата", јединствена до сада, где млади сарадници Новосадске топлане посећују све кориснике услуга нашег предузећа у њиховим домовима и представљају нови систем обрачуна и наплате, приближавајући низ предности који им нови тарифни систем пружа.

- На овај начин сматрамо да ћемо омогућити сваком нашем кориснику да дође до објективних и проверених информација о новом систему и да на основу тога формира свој став. То сматрамо нашом обавезом и дужношћу као јавни сервис грађана Новог Сада- истакла је том приликом Бранка Бежанов.

Повезане ГРС и ТО "Север"

Првог септембра завршена је изградња повезног вреловода од Главне разделне станице до Топлане "Север". Руководство Новосадске топлане је на конференцији за новинаре 24. септембра сумирало резултате највеће овогодишње инвестиције Предузећа.

- Овај пројекат је имао за циљ повећање поузданости топлификационог система и побољшање квалитета грејања за становнике северног дела града. Максималне ефекте пројекта наши суграђани ће осетити тек након реконструкције Топлане "Север", када ће бити могуће преузимање топлотне енергије из "Термоелектране-топлане Нови Сад" закључили су том приликом председник Скупштине града Александар Јовановић и мр Владимир Јелић, директор Новосадске топлане.

Радови, започети 14. јуна, а завршени пет дана пре назначеног рока од 85 календарских дана, поверени су конзорцијуму предузећа "Енерготехника-Јужна Бачка", "Енерготехна", "Енергомонтажа", "Бест изградња" и "Бетон градња". Изграђено је 1.800 метара вреловодне трасе од Главне разделне станице до Топлане "Север".

У жељи да присутне упозна с током извођења радова, Милан Милутинов, представник главног извођача радова "Енерготехнике - Јужна Бачка", на конференцији је оценио да су радови текли по плану и без већих проблема, што је и резултирало да се заврше пре предвиђеног рока. Током радова се водило рачуна да се не оштете инсталације других предузећа, али се посебна пажња посветила томе да радови што мање ометају свакодневни живот наших суграђана.

Мр Владимир Јелић је том приликом најавио даље активности Предузећа у циљу побољшања грејања у свим новосадским становима по европским стандардима. Следећа значајна инвестиција, коју је тада започела Новосадска топлана, јесте реконструкција Топлане "Север".

За потребе тог посла Новосадска топлана је договорила са Немачком банком за обнову и развој KFW, одобрење кредита у вредности од 10 милиона евра.

Радови на реконструкцији Топлане "Север" одвијаће се у две фазе, а највећа финансијска средства намењена су управо завршетку ових радова.

Најзначајнији део радова представља реконструкција циркулационог постројења, изградња два вреловодна котла с неопходном опремом снаге по 58 MW, од којих је најмање један с комбинованим горионицима и изградња још једног резервоара за мазут од 1.000 кубика с пратећом опремом.

Преостали део кредита руководство Топлане је наменило за модернизацију опреме на топланама "Исток" и "Југ".

Очекивања Јелића су да ће се реконструкцијом циркулационог постројења решити хидраулички проблеми топлана "Југ", "Исток" и "Север" и смањити могућност хаварија и застоја у испоруци топлотне енергије. Суграђанима који станују између Улице Новосадског сајма и Булевара Јаше Томића и између Булевара ослобођења, Хајдук Вељкове и Руменачке улице овом реконструкцијом ће се омогућити сигурнија и квалитетнија испорука топлотне енергије.

Александар Јовановић је указао на то да је Град препознао значај овог пројекта и у овим кризним временима није одустао од капиталних инвестиција, те са око 172 милиона динара помаже ову важну инвестицију Новосадске топлане, с циљем да допринесе квалитетнијем животу наших суграђана. Нагласио је да Новосадска топлана има пуну подршку у реализацији свих пројеката, чији ће крајњи циљ бити побољшање квалитета живота Новосађана, применом европских стандарда у овом сегменту комуналног система Града.

За енергетски ефикаснији Нови Сад

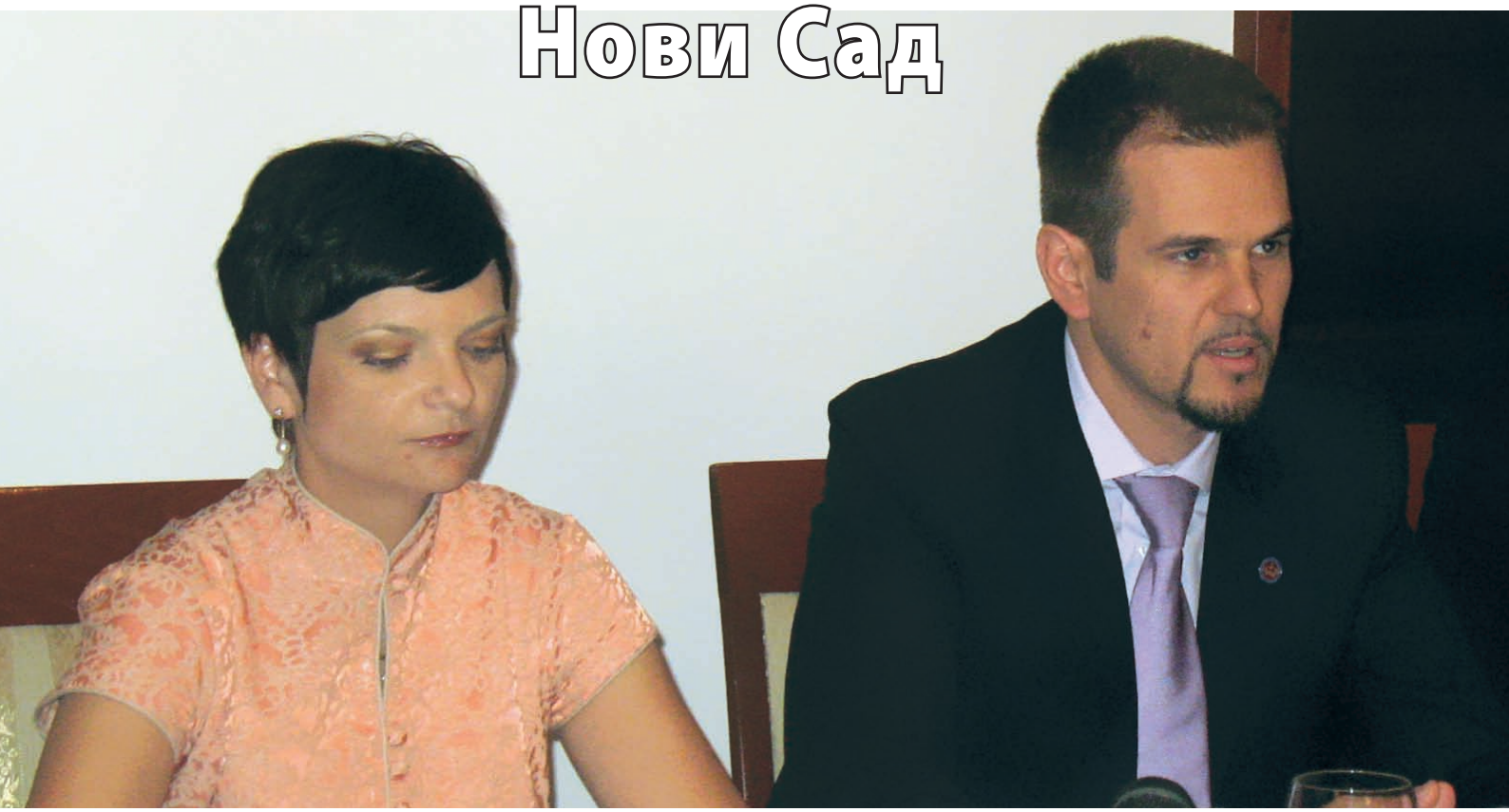

Глобална економска криза, енормна потрошња енергије која недостаје у свету, константно повећање цена енергената - само су неки од проблема који су, 3. септембра 2010. године, у новосадском хотелу "Парк" окупили представнике Алијансе за енергетску ефикасност.

- Када смо пре пар месеци иницирали формирање једне овакве организације ни у најоптимистичнијим размишљањима нисам слутио да ће, ево већ данас, она бити апсолутни лидер у промоцији и развоју енергетске ефикасности у Србији, а сигуран сам и шире. Већ ове јесени, Новосадска топлана биће и прва топлана у Србији која ће увести потпуно нов систем обрачуна трошкова за грејање према утрошку топлотне енергије - рекао је Владимир Јелић, директор Новосадске топлане.

Саша Игић, заменик градоначелника, поздравио је иницијативу Новосадске топлане да се уједини струка, одговорне компаније и медијске куће и, уз подршку Министарства рударства и енергетике, направе први кораци ка унапређењу енергетске ефикасности у Новом Саду.

- Нови Сад је град који има потенцијал и знање и уз подршку градских институција и свих нас, може се учинити много да се расположиви енергетски ресурси рационалније користе, што би и у будућности требало да буде императив свима нама који живимо у Новом Саду - истакао је Саша Игић, додајући **да ће Град Нови Сад пружити максималну подршку Новосадској топлани у њеним напорима које улаже да се побољша квалитет живота у Новом Саду. Јер и Град и Топлана имају исти приоритет - интерес крајњих корисника, грађана Новог Сада.**

Скупу су присуствовали: помоћник градоначелника Витомир Вучковић, начелница Градске управе за комуналне послове Лидија Томаш, представник Министарства животне средине и просторног планирања, представник Немачке организације за техничку сарадњу (ГТЗ) Волфганг Шут, директор "Александар градње" Војислав Гајић, директор компаније "Вујић Ваљево" Влајко Вујић, као и представници организација које су чланице Алијансе: Фонд за европске послове Владе АП Војводине, Развојна банка Војводине, Хенкел д.о.о., Агенција за енергетику Града Новог Сада, Магазин Економист, Удружење потрошача Војводине, Кућа за нас, Новосадска ТВ и Erste Bank.

Отворена канцеларија
Одсека за односе с потрошачима

Веома велико интересовање корисника услуга Новосадске топлане за овај сегмент комуналне делатности, као и друштвена одговорност коју има Новосадска топлана према потрошачима, иницирали су успостављање интерактивног односа између представника Новосадске топлане и корисника њених услуга. Стога је Новосадска топлана, увиђајући значај директног контакта за унапређење односа с потрошачима и атрактивност локације и добру посећеност СПЕНС-а, отворила, 1. октобра 2010. године, канцеларију Одсека за односе с потрошачима, на првом спрату најпопуларнијег спортског и пословног центра.

Овом савременом услугом Новосадска топлана ће омогућити грађанима Новог Сада пружање информација у вези с испоруком топлотне енергије, увођењем новог система обрачуна и наплате, потписивање уговора о жељеној температури у згради и уговора о уградњи опреме у становима када отпочне примена новог система обрачуна и наплате, као и изношење сугестија, примедби и похвала које се односе на рад Предузећа.

Грађани могу позивањем бројева **423-712** и **420-853** да добију све жељене информације или да дођу лично у просторије Одсека за односе с потрошачима.

Новосадска топлана, као водеће предузеће у области производње и дистрибуције топлотне енергије у региону, константно ради на унапређењу корпоративног имиџа. Отварањем канцеларије на локацији доступној сваком грађану, Новосадска топлана је још једном потврдила да је приоритет у њеном пословању задовољство потрошача пруженом услугом и изградња обостраног поверења.

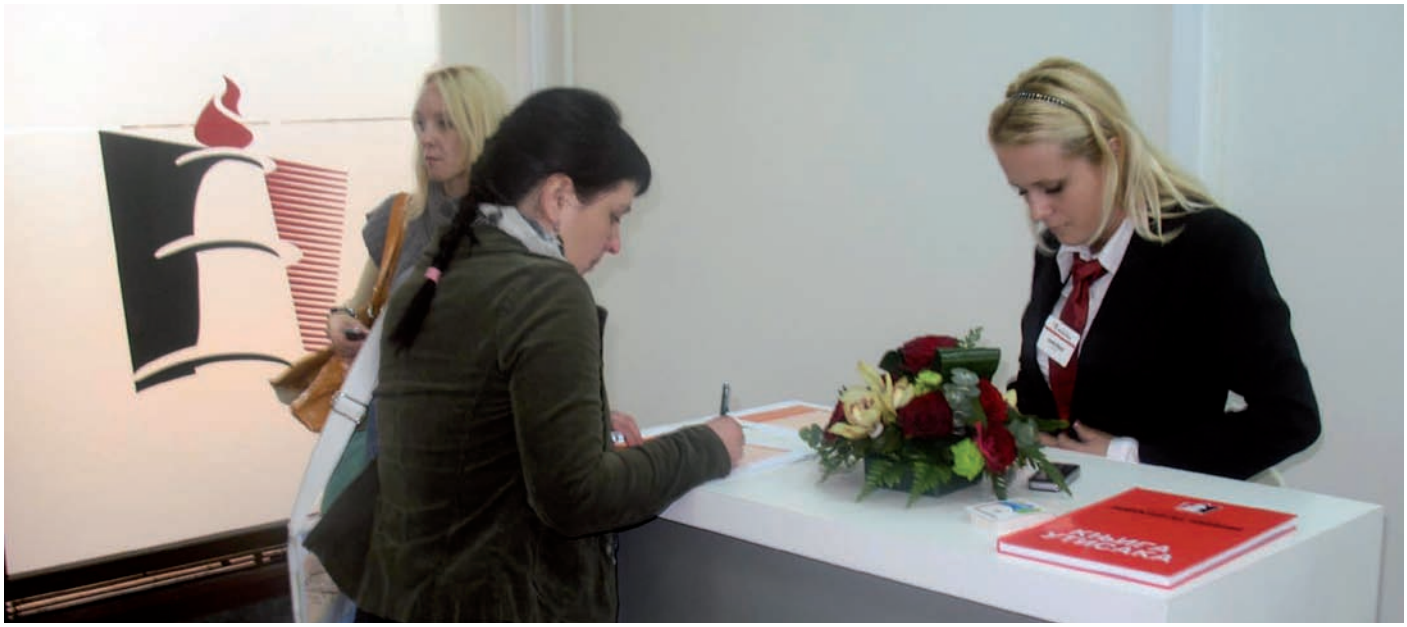

ПОЧЕТАК ГРЕЈНЕ СЕЗОНЕ
пре званичног датума

Новосадска топлана је, 7. октобра, 8 дана пре званичног датума за почетак грејне сезоне и прва у Србији започела испоруку топлотне енергије за грејање. Почетку грејне сезоне су претходила три дана топлих проба, током којих је читав систем даљинског грејања испробан како бисмо били што спремнији за грејну сезону и како бисмо изашли у сусрет нашим потрошачима до испуњења услова за сам почетак сезоне.

Првог дана нове сезоне грејања Кориснички сервис Новосадске топлане је примио укупно 860 позива од потрошача, што је значајно мањи број у односу на број примљених позива првог дана прошле грејне сезоне, када је он износио 2.200 позива. Најчешће интервенције током периода нормализације су била пражњења унутрашњих инсталација услед цурења и испуштање ваздуха у инсталацијама, који радници топлане испуштају уколико постоји централна одзрака у топлотној подстаници, а у супротном то обавља предузеће с којим је скупштина станара потписала уговор о одржавању кућних инсталација. Такође, биле су и честе интервенције у самој подстаници, а све расположиве екипе Топлане су на терену у току целог дана обављале интервенције како би сви потрошачи имали несметану испоруку топлотне енергије и топле домове у првим данима грејне сезоне.

Испорука топлотне енергије је већ током првих дана у потпуности нормализована и одвијала се по редовном режиму рада. На даљински систем нису били прикључени само објекти на режиму привремене испоруке и грађевинског грејања чији инвеститори нису прибавили потребну документацију и измирили своја дуговања према Топлани. Новосадска топлана је уложила велике напоре како би била омогућена редовна испорука топлотне енергије и за ове потрошаче уколико су дуговања сведена на минимум.

ДА ПЛАЋАМО ОНОЛИКО КОЛИКО ПОТРОШИМО

Као једна од успешнијих акција информисања Новосађана о повољностима и значају новог система обрачуна и наплате утрошене топлотне енергије показале су се и трибине које је Новосадска топлана организовала по месним заједницама, а које су биле изузетно посећене. Веома добра посећеност ових трибина је потврда да није случајно то што је Нови Сад први град који је препознао предности новог система.

Како "да плаћамо онолико колико потрошимо" први су у директном контакту сазнали Детелинарци, где је у просторијама Месне заједнице "Омладински покрет" организована прва у низу трибина које су биле одржаване сваког петка у другом делу града.

Грађане Новог Сада је руководство Новосадске топлане на трибинама упознало с тим да ће примена новог система обрачуна и наплате отпочети у грејној сезони 2010/2011, те да ће се одвијати у две фазе. Прва подразумева да ће се очитавати утрошена топлотна енергија на нивоу зграде, а затим ће се очитана потрошња енергије делити на станове пропорционално површини стана у односу на укупну грејну површину зграде. Услов за прелазак на другу фазу, када ће грађани сами моћи да утичу на потрошњу и износ на рачунима за грејање, јесте уградња потребне опреме на сваки радијатор у стану, што ће им бити омогућено након верификовања пратећих докумената од стране Скупштине града Новог Сада.

Представници Новосадске топлане су с грађанима месних заједница на трибинама разрешили многобројне дилеме у вези с новим системом обрачуна и наплате; приближили су им све релевантне информације које се односе на почетак примене новог система, погодности које очекују редовне платише, услове и начине уградње потребне опреме за почетак примене друге фазе, када ће корисници моћи сами да утичу на потрошњу, а самим тим и на износ на рачуну за грејање.

Наши суграђани су показали највише интересовања за уградњу опреме, па су и питања у вези с том проблематиком била најбројнија, али и питања која се односе на проблем илегално дограђених грејних тела и проширења стамбеног простора на уштрб тераса или неких других просторија, могућност замене столарије и многа друга којима су показали да су схватили значај штедње топлотне енергије.

Уз констатацију да су овакве трибине веома корисне, јер се на најбољи и најбржи начин долази до жељених информација, грађани су се осврнули и на рад Одсека за односе с потрошачима, који се, у намери да максимално изађе у сусрет својим корисницима, преселио на I спрат СПЕНС-а и продужио радно време до 19 часова и 30 минута.

Прелазак на нови систем обрачуна и наплате грејања велики број присутних грађана је прихватио као поштенији и популарнији од актуелног, који се тренутно обрачунава по квадратном метру стамбене површине.

Овај директан контакт са суграђанима, корисницима услуга нашег предузећа, чији сам директор, доживљавам као лични успех. Само овим путем можемо да сазнамо који су заиста проблеми присутни, како најбоље да им приступимо и да их трајно решимо. Настојаћу да одржим овај вид комуникације, што бих пријатељски препоручио и директорима других јавних комуналних предузећа у граду - истакао је директор Новосадске топлане мр Владимир Јелић.

Успешан почетак акције
ОД ВРАТА ДО ВРАТА

ИНОВАЦИЈА Новосадске топлане, бар када је српско тржиште у питању, која ће Новосађанима омогућити да сами подешавају висину температуре у свим просторијама током грејне сезоне и на тај начин формирају висину месечног рачуна, промовисана је током целе године. Акцијом "Од врата до врата", те јавним трибинама које су одржане у бројним новосадским месним заједницама, као и наступима водећих људи Новосадске топлане у медијима, грађанима су објашњене предности новог система обрачуна и наплате по утрошку. Проценат од преко 75% анкетираних суграђана који подржавају увођење новог система, недвосмислено указује да су и Новосађани, као и Новосадска топлана, спремни за реализацију овог пројекта и да је њихова свест о уштеди топлотне енергије и очувању животне средине на високом нивоу.

Акција "Од врата до врата" је започета 6. септембра, када је тридесеторо младих сарадника Топлане посетило суграђане који станују на Булевару ослобођења.

Вођени ранијим искуствима, надлежни из Топлане су предвидели и могућност злоупотребе ове акције од других лица, па су истакли да ће наши сарадници имати флуоресцентне наранџасте прслуке и беџеве са карактеристичним обележјем Новосадске топлане. На срећу, током спровођења акције "Од врата до врата" није забележена ниједна неправилност, примедба, нити ометање обављања тог посла.

Први разговори су отворили безброј питања у вези с начином уштеде кућног буџета уз самоформирање висине износа на месечним рачунима за грејање. Многи су одмах желели да сазнају могућности увођења новог система и од када ће се он примењивати.

Наредних дана, наши сарадници су, према утврђеном распореду посета, вредно објашњавали и бележили све коментаре Топланиних корисника услуга. Обавештења о доласку сарадника стајала су на улазу сваке зграде с назначеним предвиђеним временом када ће станарима бити предочен нови тарифни систем. Тако су заинтересовани суграђани могли да испланирају да у то време остану код куће и унапред припреме питања како би отклонили све евентуалне нејасноће у вези с тим економичним пројектом.

За само два месеца, сарадници Новосадске топлане су посетили 30.000 станова. Од почетка ове акције уочено је велико интересовање за нови тарифни систем, чиме су грађани показали да су препознали значај примене овог пројекта и да подржавају увођење европских стандарда у овој области енергетике. У непосредном и срдачном контакту са сарадницима Новосадске топлане, грађане Новог Сада је највише занимао начин куповине, уградње и надокнаде за неопходну опрему, како би могли сами да утичу на потрошњу топлотне енергије. Евиденције показују да је 60% посећених домаћинстава изразило жељу да им се угради делитељи енергије и термостатски вентили на радијаторима у становима, док 30% суграђана још увек нема изграђену свест о томе да је добра изолација један од значајних фактора који доприносе уштеди топлотне енергије, што указује на потребу да се наредне активности Новосадске топлане усмере на унапређење знања корисника у вези с овом темом.

Циљ Новосадске топлане је да од ове грејне сезоне домови свих корисника буду топли уз максималну уштеду енергије, а износ променљивих трошкова на рачуну за грејање што нижи, као и да заједничком штедњом енергије утичемо на смањење емисије штетних гасова и тиме допринесемо очувању наше животне средине.

Пионирски подухват
НОВОСАДСКЕ ТОПЛАНЕ

Новосадска топлана је започела пионирски подухват у Србији, а то је коришћење обновљивих извора енергије, као што је биомаса, за грејање.

Претходном студијом оправданости за реконструкцију Топлане "Петроварадин", предвиђена је изградња вреловодног котла од 3,5 MW на биомасу који ће представљати базни извор за топлотно подручје Петроварадина и гасног котла од 9 MW за вршно оптерећење. Такође је предвиђена изградња новог грађевинског објекта, као и циркулационог постројења и хемијске припреме воде.

Остале топлане у саставу Новосадске топлане немају потребан простор за смештај постројења за складиштење, транспорт и сагоревање биомасе.

Предност постројења на биомасу у односу на постројења на гас или мазут је коришћење обновљивих извора енергије и у будућности се очекује повољно тржиште на подручју Војводине због њене производње отпадне биомасе.

НОВОСАДСКА ТОПЛАНА ПРВА ТОПЛАНА У СРБИЈИ

која је уградила опрему за контролу емисије штетних материја у ваздух

Руководећи се чињеницом да је за урбани град, какав је данас Нови Сад, праћење еколошких стандарда од изузетне важности, Новосадска топлана је прва међу топланама у Србији која је иступила корак напред када је реч о праћењу емисије штетних и загађујућих материја у ваздух. И поред тешке финансијске ситуације у којој се и сама налази, Новосадска топлана, као друштвено одговорно предузеће, је инвестирала у уградњу опреме за контролу емисије штетних материја у ваздух, јер је то и инвестиција у здравље својих суграђана, пре свега најмлађих Новосађана.

На свим великим емитерима (котловима) у топланама "Исток", "Запад" и "Југ" (укупно 6 највећих емитера) реализовани су системи за мерење масених концентрација загађујућих материја у ваздух (анализатори концентрације честица, анализатори полутантских гасних компоненти, кисеоника, мерни системи за мерење протока отпадних гасова) као и системи за аквизицију и обраду података емисије, док ће се на Топлани "Север" реализовати након реконструкције те топлане. Ови системи су изведени са врхунском опремом ("ABB Analytics" Немачка) која је сертификована по EN 14181 - QAL1 од немачког TÜV-a. Да је одлука стручњака Новосадске топлане да систем за континуални мониторинг мора бити усаглашен с европским прописима и поменутим стандардом била исправна говори и чињеница да је новом Уредбом о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух за уређаје за континуално мерење емисија прописана обавеза испуњавања услова стандарда SRPS - EN 14181.

Употребом природног гаса и сталном контролом и унапређењем процеса сагоревања, као и увођењем иновација као што је реализација система за континуални мониторинг емисије штетних и загађујућих материја у ваздух, Новосадска топлана је достигла највише стандарде у производњи топлотне енергије и својим суграђанима обезбедила еколошки одрживу средину.

ПОТПИСАН СПОРАЗУМ О ПОСЛОВНО-ТЕХНИЧКОЈ САРАДЊИ

Споразум о пословно-техничкој сарадњи између ЈКП „Новосадска топлана“ и „Енергетике“ из Љубљане потписан је 1. децембра у конгресној сали Хотела „Парк“. Тиме је озваничена дугогодишња успешна сарадња два предузећа, а Топлана је прво предузеће у нашој земљи потписник значајног меморандума са компанијом из Европске уније.

Потписници споразума су помоћник директора за комерцијалне и техничке послове Новосадске топлане, Зоран Бојовић, и директор Енергетике Љубљана, Хрвоје Драшковић, а конференцији за новинаре овим поводом су присуствовали и бројни гости из Словеније, представници компанија са којима Топлана има изузетну сарадњу, као и новосадске медијске куће.

Обраћајући се новинарима и присутним пословним сарадницима, Зоран Бојовић је истакао важност овог догађаја и нагласио да је Љубљанска топлана годинама велики ослонац Новосадској топлани, како у превазилажењу свакодневних потешкоћа у пословању, тако и у увођењу технолошких и еколошких новина. „Управо су нам колеге из Словеније несебично помагале својим искуством у припреми новог система за обрачун и наплату грејања према потрошњи“, нагласио је Бојовић.

Хрвоје Драшковић је напоменуо да је потписивање споразума само формализовање дугогодишњег односа и размене искустава два предузећа. „Част ми је што сам у друштву овако младог и стручног тима од ког смо научили много како се води и управља производњом, што ће нама бити драгоцено искуство будући да енергетику тек очекује реконструкција постројења“, додао је.

Да је Новосадска топлана, као и Град Нови Сад увек корак испред, сведочи и потписан Споразум који ће допринети унапређењу процеса рада и примени позитивних искустава у оба предузећа, а све у корист крајњих корисника.

Нису све ћелије једнаке

СОЛАРНИ СИСТЕМИ ЗА ПРОИЗВОДЊУ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ – ОИЕ

Силицијум је материјал који се највише користи у изради фотонапонских ћелија и његовом применом се постиже завидно висока ефикасност. Технологија се брзо развија, те нова решења у континуитету и брзо долазе до тржишта, са изузетно обећавајућим резултатима.

Силицијум је доступан на нашој планети у огромним количинама и обилато га користи електронска индустрија која је развила методе његове обраде и прочишћавања. Због свега наведеног, највећим делом соларни панели се израђују од силицијумових ћелија. Код фотонапонских апликација, односно код производње електричне енергије, толеришу се веће концентрације нечистоће материјала, те се користе одређени остаци и шкартови електронске индустрије, који се на овај начин рециклирају у производњи фотонапонских ћелија, панела.

Силицијум, назван монокристални, се добија од материјала високе чистоће, који се обрађује као један, јединствен кристал, униформног и хомогеног изгледа.

Силицијум, назван поликристални, се манифестује као агрегација више кристала, са различитим облицима, положајима и оријентацијама. Производна цена соларних панела (модула) од поликристалног силицијума је нижа у односу на монокристалне панеле.

Поликристални соларни панели се презентују у тамнијој или светлијој плавој боји, местимично су шатирани, шарени у различитим нијансама плавог (у зависности од угла преламања светла и угла посматрања). Монокристални соларни панели се презентују као униформне црне (или тамно плаве) површине.

Да би се направио соларни панел, било од монокристалних или поликристалних ћелија, ћелије се повезују међу собом металним везама и то са обе стране панела. На доњој страни панела се налазе бројне електричне везе, а на горњој страни треба да их је што мање, како би се спречило засенчење ћелија, рецептора који претварају светлост у електричну енергију.

Противно мишљењу које влада, енергетски средњи годишњи принос панела израђеног од поликристалних силицијумових ћелија је, у данашње време, једнак, а у појединим случајевима и већи, у односу на панеле израђене од монокристалних силицијумових ћелија.

Силицијумови панели су прилично ефикасни и производни капацитети фабрика које их производе су велики, те покривају потребе тржишта. Поред ових позитивних ефеката, постоје и негативне стране које се манифестују прво повећањем цена полупроизвода и шкартова екелтронских индустрија. Цене силицијума и полупроизвода су нагло скочиле 2005. године и у сталном су порасту.

Сама технологија употребе силицијума у изградњи соларних панела је достигла "технолошку зрелост" двадесетогодишњег истраживања. То значи да у следећим годинама не очекујемо значајан помак у квалитету и ефикасности. Поред свега, ни сам изглед соларних панела не задовољава више архитектонску естетику. Панели су различите обојености, шарени, нехомогени, постоје контрасти боја, видљиве су металне везе између ћелија.

Једну од понуђених валидних алтернатива представљају фотонапонски танки панели. Танки филм је урађен мешавином флуида у облику гаса и плазме, полупроводника, који се постављају на стаклену базу, носач. Индустријски процес депозиције филма омогућава израду веома танких панела, са активном материјом од 4 до 8 микрона, у поређењу са 300 микрона код силицијумових панела. Већ овде се уочава велика уштеда материјала.

Постоје различити типови танких филмова, а један који највише обећава је ЦИС (CIS) који је, уствари, акроним енглеских речи *Copper Indium Selenide,* односно бакар – индијум – селен. То је полупроводник који је настао коришћењем, спајањем једног обичног метала бакра, затим ретког метала индијума и неметала селена. Процес производње ЦИС филма је аутоматизован и серијски се прави у огромним количинама. Овај филм је стабилан, отпоран у спољним инсталацијама, дуготрајан и ефикасан. С обзиром на то да се ради о новијем производу, још наука није достигла максималне вредности ефикасности, што значи да у будућности можемо очекивати значајан напредак, посебно ефикасности по јединици површине. Такође се сваким даном смањују трошкови израде овог филма. Соларни танки панел ЦИС се појављује на тржишту као униформна црна (или тамно плава) површина, са једва видљивим линијама (само када се посматра из велике близине). Не садржи везе, ни каблове, трагове варења и изузетно је леп на око. Изглед омогућава коришћење и код најлепших различитих, софистицираних архитектонских композиција. Овај танки филм ЦИС панел ради на нижим температурама и постиже боље учинке од силицијумових панела при истим условима коришћења. Ови танки панели боље реагују и код појаве сенки (лишће, снег, сенка од зграда, оџака итд.). ЦИС панели се могу правити и полупровидни, те пропуштају светло, што је важно код коришћења на фасадама, код стакленика, пластеника и слично. Време "енергетске амортизације" (*Energy pay back time)* износи између 1,3 до 2,2 године за ЦИС панеле, док код силицијумових панела износи 2,12 до 3,6 година.

Танки филм ЦИС панели мање загађују животну средину када заврше свој век, када се рециклирају и троши се далеко мање енергије за њихову израду.

Највећи и најзначајнији произвођач танких филм ЦИС панела је фирма Вурт Солар (*Wurth Solar)*. За производњу 3 KW (средње потребе једне породице), потребно је 40 модула Вурт Солар, са површином од 28 m^2. Цена коштања коплетног постројења износи око 22.000,00 евра, плус ПДВ. Са субвенцијама које се добију за постављен комплетан, интегрисани систем (у ЕУ) и продајом електричне енергије мрежи, систем се амортизује за 11–12 година.

Ђорђо Душановић Пазело

XX век

век моралне декаденције и деструкције

Од када је просвећена Европа прогласила разум за свемоћно оруђе и оружје којим се може променити човек, те од раба Божјег, праха који се праху враћа, он почео да верује да ће постати господар васељене, зубља светлости, која је раније била у рукама Створитељевим, предата је у руке Лучоноше. А сам Лучоноша, створење као и ми, тек нешто моћнији од нас, обећао нам је царство земаљско ако му се поклонимо. И Европа, а потом и читав свет, све брже и брже, све крупнијим и крупнијим корацима, одвајала се од Бога. Лучоноша, кога атеисти назваше и ум, људски рацио, рекао нам је, да смо сви ми паметни, и што смо били мање мудри, то смо све више веровали у сопствену памет. Све оно што је човечанство некада веровало, објашњено му је помоћу разума, да је само илузија, самообмана, безразложни табу. Он, кога називамо и Зли, или Лукави, корак по корак, век по век, док смо се забављали својом новом, свемоћном играчком, вером у моћ разума, почео је да нам говори неке нове приче. Откривао нам је неке нове истине. А једна од њих је да нисмо ништа друго до ли животиње. И да сва наша животна несрећа потиче из чињенице, што су наши преци покушали да одбаце свест о свом пореклу, о свом животињству. А следствено томе, да ћемо се вратити изворној човековој срећи, ако, наново, постанемо животиње.

Од племенитог Русоовог дивљака до Ничеовог Надчовека, скидала се по једна забрана које нам је Створитељ дао, а које су биле печати на вратима Пакла. Ми пишемо Пакао, али неки би то могли да назову подсвешћу, док би прави, данас малобројни наследници просветитеља

18. века, оних који још нису били доживели Француску револуцију, назвали „звери у нама". И што је било мање страха Господњег, све су више игре човечанства над амбисом деструкције постајале фаталније. Када је Француска револуција, побивши 200.000 аристократа, да о другим краљевим присталицама, као и свештеницима и не говоримо, почела да убија и своје духовне родитеље, када су Лафајетови другови, ученици Монтескјеа, Роланове и Дантонове присталице почеле да прилазе симболу револуције, гиљотини, то је требало да буде знак да Зло најављује свој долазак у слави и моћи.

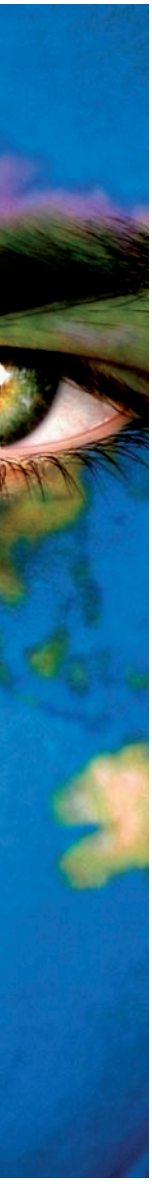

Тада се десио, ваљда, и последњи рат који се водио у традицији негдашњих витешких борби, а који бисмо могли да назовемо и прва припрема за светске ратове у 20. веку. Кажемо, подсећао, јер је само у појединим детаљима био такав. То је покушај Наполеонов да завлада Европом, а то је значило – светом. То је био и први, а можда и последњи рат између хришћанске, легитимистичке Европе и све јачег револуционарства, које се крило иза прокламованих, а никад остварених идеја Француске револуције. (Уосталом, идеје имају једну вечну особину, оне се никада не реализују). Од тога доба, улазимо у двовековни период војних и идејних револуција које, на ратном пољу и на пољу духа, разарају, пре свега хришћанску културу, али имају циљ да се читава људска цивилизација уништи. Или, како се тврди у езотеријским текстовима, преобликује у утопијско земаљско царство.

Деветнаести век су неки назвали веком прогреса. И он то, на плану техничког напретка и јесте. Такође га зову и веком ширења људских слобода. Он је требало да буде припрема за 20. век, који је требало, најзад, да оствари утопијске снове просветитеља, и да на престолу, где је столовао Бог, попне Човекобога, Надчовека, Племенитог дивљака, који као да је био изашао из неког филантропског приручника. Нажалост, уместо наставка прогреса, тј. ширења грађанских слобода, читав 20. век је био пут назадовања на плану морала, али и на плану личних слобода. Да о разном уништавању материјалног и људског потенцијала и не говоримо. Никада у току људске историје није појединац толико био, суштински, неслободан, као данас. Такође, никада у току људске историје, чак ни у периоду распада Римског царства, који се увек помињао као период моралне декаденције, није морална деструкција толико интензивна и толико агресивна као данас. Европска цивилизација (ту подразумевамо и америчку и аустралијску) налази се у стању дубоког моралног распада. Оно што је вековима чувало њену суштину, а то је хришћанство, данас је, бар што се тиче јерархије свих верских деноминација, а ту увртавамо и православну цркву, није способно да пружи никакав реални отпор убрзаном распаду моралних и друштвених норми.

Распад морала је у ствари и услов за распад европске културе, јер се он очитује на три плана који покривају све оно што ми повезујемо са људским друштвом: личним, породичним и друштвеним. Почело се од распада морала код појединца, пре свега његовим одвајањем од теоцентричног света и релативизацијом сваког сазнања и укидања постојања Истине, и њеног повезивања са развојем људског сазнања. Нема више Бога, нема Истине, нема добра и зла. Све то води до суштинске дехуманизације друштва. До његовог претварања у простор у коме човек тежи да обезбеди себи што бољи вегетативни статус. Епикурејство, које је упропастило многа друштва у досадашњој историји човечанства, стављено је у центар бивствовања.

Из заснивања друштва на епикурејству развио се прагматизам, у коме се корисно ставило у центар етике. Корисно се поистоветило са добрим. Добро, које се раније заснивало на прошлом и директно било повезано са будућим, концентрисало се на садашњост. То је такође још једна последица рационализма, који је сцијентизам ставио у центар људског постојања. Тако се десио парадокс, да је теорија еволуције, која се породила из пантеистичке деификације сциентизма, а то значи из рационализма, а са крајњим резултатом да се доведе у питање креационизам, родила Хитлерову расистичку теорију о најбољој људској раси, Германима, која је настала из еволуције беле расе, а ова пак из еволуције човечанства. Теорија еволуције за коју се залаже и данас "целокупно напредно човечанство" на политичком плану је еволуирало у нацистички расизам.

Попуштање моралних норми дало је још један резултат. А то је да су се верски, национални и државни сукоби претворили у историјски незабележена уништавања људи. Уништавање становништва, као масовна метода, јавила се као последица поремећености равнотеже сила у Европи крајем Првог светског рата, када је бољшевичка револуција резултирала, према непотврђеним, али вероватним бројем жртава од 20 милиона Руса и неких мањих народа у СССР-у, који су потпуно искорењени. Али, тек је Други светски рат, у коме су се сукобила три изданка Француске револуције – демократија, нацистички расизам и бољшевички комунизам, развио бестијалност до неслућених размера. Сва три наведена система, поред многих разлика, имала су једну заједничку особину. Били су антихришћански опредељени. Истина, и ту је постојало рангирање. Демократија је хтела, кроз секуларизам да изврши атеизацију друштва са крајњим циљем да се изврши атеизација и појединца. Нацизам је скоро отворено проповедао антихришћанство подржавајући развој једне нове, условно речено политеистичке, а у суштини дијаболичке религије. Бољшевизам је отворено проповедао атеизам, стављајући у центар свог учења дијалектички материјализам. При томе ваља нагласити да је, ипак, њен најжешћи напад био уперен против хришћанства.

Све се то дешавало, а дешаваће се и у будућности, што је дошло атеистичким деловањем до распада свих моралних норми.

Ђорђе Ј. Јанић,
критичар, есејиста и књижевни историчар

Приредила: ***Виолета Петровић-Тасић***

Глобализација

-ПОСТИСТОРИЈСКИ ПЕРИОД -

Постиндустријско друштво, постлиберални модел, или у култури, односно у уметности постмодерна… Сви ови термини, када се саберу и када им се дода још појмова с префиксом пост-, означавају простор у који човечанство улази, или запада (то ћемо тек видети), а то је ПОСТИСТОРИЈСКИ ПЕРИОД.

Овде говоримо о процесу, што у друштвеној динамици подразумева нешто што ће се одвијати веома дуго. Протоисторијски период, односно прелаз из праисторије у историју, трајао је више од 4.000 година. Исто тако, и овај процес, процес глобализације, односно прелаз из историје у постисторију, не може трајати, Бог зна шта, краће. Чињеница је да су данашњи мотори друштвене динамике моћнији него они од пре више од 7.000 година, ако их је тада уопште и било; чињеница је и то да се данас у деценији брже померамо, него онда за читав век. Међутим, знамо и то да су данас противречности, поделе и препреке много сложеније него тада, из простог разлога што данас имамо дуго сећање, тј. историју, а онда смо почињали да је стварамо.

Термин ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, као и сваки озбиљан термин, има неколико значења, али се мени као најприкладнија чини реч "заокружити".

Не знам каква је сиутација са другим народима, али коску у наше двориште да се "мучимо" овим проблемом убацили су управо тзв. антиглобалисти. Ако је то случај и са другима, онда је антиглобализам прва глобална појава коју сам искусио размишљајући о овој теми. Касније су ми на ум пале и друге глобалне појаве као што су интернет или Coca-Cola, али је то било касније. У нас су убрзо сви махом постали антиглобалисти, што ме и не чуди, јер смо увек знали шта нећемо. По тумачењу антиглобалиста, глобализација је у идеолошком смислу творевина неокомуниста, јер почива на интернационали, односно мундијализму; док су у привредно-економској сфери њени носиоци "владари у сенци" (илуминати). Има критичких мишљења која се заснивају на тези да је глобализација рђав, али неумитан процес - нужно зло.

Као код већине друштвених процеса врло је тешко одредити време, као и сам догађај којим можемо рећи да почиње глобализација. Неки сматрају да је то крај Другог светског рата, када човечанство улази у атомску еру.

Достигнућа нуклеарне физике, енергије добијене цепањем атома (фисије), која се више не користи само за наоружање, већ и као погонско гориво, али и као извор за производњу електричне енергије, данас користи свако ко има средства и ко мисли да може да је контролише.

Други, опет, мисле да глобализација почиње крајем хладног рата и блоковских подела: Тада је анаконда разбила свој скучени тераријум на месту званом Берлински

зид; и сада гмиже нашом планетом давећи и прождирући све што није она. Падом источног блока, створена је подела на оне који су у "систему", затим оне који нису, али желе да му приступе и оне који му се опиру. Они који не желе биће принуђени, макар и ратом, пардон, "војном интервенцијом". Да би тај сукоб био "праведан", а тиме и оправдан, он се води с "часним намерама", које могу бити различите: "борба за успостављање демократије", или рецемо: "борба против тероризма" и сл.

Нису усамљени ни ставови који као почетак виде управо глобалну примену високе технологије и информатичких система. Интернет је до те мере јако глобално средство да је планета заиста постала глобално село.

Као што видимо, постоје различита мишљења о томе када заправо отпочиње процес глобализације. Оно што свакако можемо закључити јесте да се ми у њему већ налазимо. Зато је врло тешко предвидети када ће се и како завршити овај процес заокруживања планете у једну целину. То сигурно не знају ни они који је спроводе, наравно, уколико је то уопште пројектован и контролисан наум. И сами знамо да се данас мало тога дешава случајно. Ако је то тако, први процес заокруживања требао би да се заврши оног момента када планета постане једно глобално друштво, једна држава (што значи један устав), али и једна вера и један језик - заправо једна цивилизација, пошто смо сведоци да култура већ сада одумире. И на крају, једна раса. Идеалан прототип тог глобалног човека требао би да буде: црначке атлетске грађе с осећајем за ритам, источњачке мудрости и сталожености, али и белачке рационалности. Међутим, сва је прилика да човек седмог миленијума, нажалост, неће изгледати тако. Пре ће то бити човек без иједне длаке по телу, закржљалих удова и макроцефалуса. Он ће читав живот обављати само неколико, пре свега, радних функција, из области за коју је обучен; и у том пољу рада ће се непрекидно усавршавати, док ће неко опште образовање бити феномен који ником не треба и ничему не служи. Већ данас, проблем више не решава геније, него тимови стручњака, па је сасвим извесно да ће Хегел остати последњи филозоф који је успео да заокружи читав систем. Тако ће филозофија покушавати да реши само посебна практична питања и феномене. Историчара, у постисторијском периоду, сигурно неће бити, јер у рециклираној цивилизацији, препуној безвредних папира и дискова, лименки и разноразних флаша не може ништа да се открије. Догодиће се негација да квантитет рађа квалитет, ако нешто и остане вредно, неће моћи бити пронађено од продуката масовног друштва. Многе ће науке и научне дисциплине нестати, али ће се више њих изродити у зависности од тадашњих потреба људи. Тада ће тај и такав човек, с армијом робота, кренути у други процес глобализације - а то је заокруживање Галаксије. Овога пута ће се и почетак знати: моменат када човек слети на Марс и тамо се задржи неко време.

Срђа Филиповић

Најчешће грешимо кад...

Усмено изражавање, старије по постанку, живље је, спонтаније и емотивније у односу на писано изражавање. Усмена реч је увек детерминисана различитим чиниоцима који прате дати тренутак говора и увек је у пратњи невербалних средстава комуникације, као што су гестикулација и мимика. У усменом изражавању често немамо потребу да пазимо на форму садржаја који казујемо, па је и стил далеко лежернији, те обилује архаизмима, неологизмима и провинцијализмима. У писаном изражавању су недопустиве граматичке грешке, јер је грешка непоправљива, стога је веома важно шта и како смо написали будући да је језик огледало наше личности.

У Правописном речнику српског језика, аутора Милана Шипке, дата су правописна правила која нам умногоме могу помоћи у свакодневном послу.

Почетак целине

Сваки почетак у одређеном тексту/допису се пише великим почетним словом.

Наслове и издвојене речи и изразе на почетку и крају текста (као што је обраћање, датирање и настављање исказа у новом реду) треба писати великим почетним словом, без обзира да ли се ради о приватним писмима, дописима или електронским порукама.

Поштовани господине!
Обраћамо Вам се поводом Вашег дописа…

На исти начин пишемо и када је иза обраћања зарез:

Поштовани господине,
Обраћамо Вам се поводом Вашег дописа…

Уколико настављамо да пишемо у истом реду иза обраћања, после узвичника пишемо велико слово:

Поштовани господине! Обраћамо Вам се поводом Вашег дописа…

Код употребе зареза ово правило не важи, већ треба користити мало слово у истом реду:

Поштовани господине, обраћамо Вам се поводом Вашег дописа…

На почетку или на крају дописа обично стоји податак о месту и датуму када је допис написан, па пошто је тај податак издвојен треба га писати великим словом:

У Новом Саду, 15. новембра 2010. год.

Када испод текста у допису пре власторучног потписа стоји назнака функције онога ко је потписник тог дописа, пише се великим словом, као и скраћенице титула када су на почетку:

Директор
Др Петар Петровић

Или:

В. Д. директора
Мр Петар Петровић

Нови ред се узима као критеријум за писање великим почетним словом осамостаљених речи или израза!

Наслови у спољним рубрикама заглавља табеларних прегледа се узимају као почетак (колоне података), па је уобичајено да се пишу великим почетним словом.

Израз ***Дневни ред*** када се издвоји у посебан редак, као и тачке тог дневног реда, пишу се великим почетним словом и без интерпункцијских знакова на крају (тачке, зарези или тачке и зарези), дакле, иза наслова ***Дневни ред*** не користи се двотачка.

Исказивање поштовања употребом великог почетног слова је језичка норма у правопису нашег језика. У куртоазном обраћању **једној особи** треба да пишемо великим почетним словом личну и присвојну заменицу *Ви* и *Ваш.*

Поштована госпођо,
На основу Вашег дописа …

Присвојном заменицом 2. лица множине (ваш) и 3. лица једнине (његов, њен) се исказује поштовање према владарима, врховним поглаварима, високим верским и дипломатским службеницима и пишу се великим почетним словом:

1) У директном обраћању: ***Ваша светости, Ваше краљевско величанство, Ваше височанство, Ваша екселенцијо, Ваше преосвештенство, Ваше високопреосвештенство.***

2) Када се о њима говори: ***Његова светост*** (патријарх), ***Њено краљевско величанство*** (краљица), ***Његово височанство*** (члан владарске куће), ***Његово преосвештенство*** (владика), ***Његово високопреосвештенство*** (митрополит), ***Његова екселенција*** (министар, амбасадор, виши верски поглавар). На исти начин се пишу и када стоје самостално и када се нађу уз име: ***Његова светост патријарх српски господин Павле, Њено краљевско величанство Елизабета II, Његово преосвештенство владика бачки др Иринеј, Његово високопреосвештенство архиепископ цетињски и митрополит црногорско-приморски Амфилохије.***

Када се пишу скраћено, ове заменице се означавају великим почетним словом: ***Њ. св. патријарх српски господин Павле, Њ. к. в. Елизабета II*** итд. Недопустиво је написати ***Њ.К.В. Елизабета II*** **!**

Иако је већ било речи о писању скраћеница ***г., гђа*** и ***гђица*** (господин, госпођа и госпођица), није на одмет подсетити се још једном, јер је још увек присутан некадашњи облик г-дин, г-ђа или, што је још већа грешка, г. за госпођу, нпр. ***г. Кристина***.

Малим словом (уколико нису на почетку) пишу се следеће скраћенице: од господин - **г.**, док скраћенице за речи госпођа и госпођица гласе - **гђа** и **гђица** и пишу се без знака интерпункције.

Литература:
Милан Шипка, Правописни речник српског језика, Прометеј, Нови Сад, 2010.

Виолета Петровић-Тасић

Нови Сад, Владимира Николића 1
Тел.: + 381 21 4881 101
e-mail: toplana@nstoplana.rs
www.nstoplana.rs

Кориснички сервис:

0800 100 021

Бесплатан позив